

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1972

BRNO 1973

Prostějov)⁵ und auf dem keltischen Oppidum Staré Hradisko⁶ festgestellt wurde. Der Scherben aus Rymice ist ein wichtiger neuer Beleg zur Lösung der Frage des Endes der Latènezeit und des Beginnes der römischen Kaiserzeit in Mähren, auch wenn es sich nur um einen Einzelfund handelt.

OBJEV CHATY A ŽELEZÁRSKÉHO ZAŘÍZENÍ NA SÍDLIŠTI Z DOBY ŘÍMSKÉ V RAJHRADĚ (okr. Brno-venkov)

IVAN PEŠKAŘ, AÚ ČSAV Brno
(Tab. 36—37)

Zachraňovací výzkum, vynucený narušením kostrových hrobů orbou na svahu návrší severovýchodně od Rajhradu, přispěl k odkrytí nejen rozsáhlého slovanského pohřebiště, ale i řady dokladů o starším osídlení této polohy. Mezi ně patří také nálezy z doby římské, zachycené jednak ve vrstvě, s níž se dostaly i do zásypu několika slovanských hrobů, jednak ve výplni dvou objektů. Po odstranění 80 cm mocné vrchní humusovité vrstvy při již. okr. zkoumané plochy asi 50 × 40 m se ukázal na povrchu žlutého písčitojílového podloží hnědý hlinitý zásyp zahluobené spodní části chaty, jejíž půdorys měl přibližně lichoběžníkový tvar se zaoblenými rohy, 498 cm dlouhý a maximálně 440 cm široký, orientovaný delší osou přesně ve směru V—Z. Kolem obvodu udusané, vysušením utvrzené, mělkými důlky místy mírně zvlněné podlahy ve hloubce 90—100 cm pod dnešním povrchem bylo zahluobeno deset kúlových jamek, které měly vesměs nepravidelně kónicky dolů se zužující tvar s plochým dnem o průměru 16—30 cm, nahoře byly 22—75 cm široké a zasahovaly 17—70 cm pod úroveň podlahy. Byly rozmístěny tak, že dvě byly protilehle ve středech kratších stěn, čtyři při okraji delší stěny na severní straně, dvě u východní stěny v blízkosti obou rohů a poslední dvě v jižní stěně. Mezi touto dvojicí, kde lze podle známých analogií předpokládat vchod, se podlaha chaty snižovala nejprve do lehce skloněné plošinky a pak poklesla do mělké, asi 25 cm hluboké prohlubně elipsovitého tvaru. Jiná nehluboká zahluobenina mísovitého tvaru byla vytvořena v severovýchodním rohu a poněkud zkosenou jižní polovinu východní stěny lemoval na vnitřní straně 20—25 cm hluboký žlab. Hnědě zbarvený hlinitý zásyp zahluobené části chaty nebyl zvrstvený a poskytl vcelku skrovné množství nálezů, k nimž mimo nejpočetnější skupinu keramických střepů patří kousky mazanice, úštěpky zvířecích kostí a vzorky dřevěných uhlíků z výplně kúlových jamek. Ze střepů se podařilo rekonstruovat jednu kónickou misku s mírně prohlutou stěnou, část lahvovité nádoby s výrazně vyhlutým okrajem a vodorovnou rýhou mezi kónickým hrdlem a tělem s vysoko posazenou výdutí a větší kus z esovitě profilovaného hrnce, zdobeného vodorovnou rýhou pod hrdlem, pásem tří řad nehtových vrypů na výdutí a rytým kosočtverečným mřížováním na zužujícím se spodku. Kromě uvedených výzdobných prvků se na jiných zlomcích objevily svazky hřebenových rýh a hřebenem ryté obloučky, řady šikmých vrypů ve větvičkovitém uspořádání a na zbytecích menších nádobek z jemného, na povrchu černě tuhovaného materiálu svislé žlábků. Na kruhu robená provinciální keramika světle oranžové barvy je řídce zastoupena několika drobnými fragmenty. Nálezový soubor doplňují dva tvarově odlišné hliněné přesleny a bronzová jehla s oúškem.

Druhý objekt z doby římské, zjištěný asi 27 m severozápadně od popsané chaty, byl slabě za puštěn do jemného žlutě zbarveného podložího písku, nad níž byla v těchto místech jen 30 cm silná vrstva ornice, navíc krajem uježděné polní cesty ještě značně snižená. Obděláváním půdy byl objekt silně poškozen, takže z něho zbyl jen 15—20 cm vysoký, vespod mírně vypouklý blok zvrstveně začernalého písku, na jehož horní ploše o rozměrech přibližně 45 × 35 cm se zachovaly střepy velkých nádob, místy obalené červenavě zbarveným povlakem z jemné, slabě vypálené hlíny a zasypané černou sazovitou vrstvičkou z provlhlých rozpadlých uhlíků, v níž byly nalezeny také kusy strusky, částečně překrývající rozbitou keramiku, ojediněle rozptýlené drobné hrušky mazanice, zlomek zvířecí kosti a malý železný háček. Okraje bloku, který zřejmě jen náhodou unikl úplnému zničení, byly porušeny, stopy působení žáru na okolní půdu nebyly pozorovány. I když torzovitý stav stěží dovoluje rozpoznání původního účelu objektu, nezdá se nepravděpodobné, že jde o zbytek hutnického zařízení, svědčícího o železářské činnosti na rajhradském sídlišti. Příslušnost objektu do doby římské prozrazují části dvou velkých esovitě profilovaných nádob, jedné s úmyslně zdrsnělým povrchem a druhé zdobené pod výdutí vodorovnou rýhou a šikmými mřížovitě překříženými rýhami. Spolu s keramikou z výplně chaty a s několika výraznějšími, z vrstvy vyzvednutými fragmenty, z nichž stojí za povšimnutí spodní část nádoby, zdobené klínovitými vrypy, střepy s řadami vrypů a bradavkovitou výzdobou a konečně hliněný přeslen ve tvaru kolmého sedmibokého jehlanu, představují tyto nálezy výběr nejdůležitějších tvarů a výzdobných prvků, které se běžně vyskytují v moravském sídlištním materiálu, datovaném do mladšího úseku 2. století, a jsou tak hlavním podkladem pro obdobné zařazení rajhradského naleziště.

Entdeckung einer Hütte und einer Eisenverhüttungseinrichtung auf der Siedlung aus der römischen Kaiserzeit in Rajhrad (Bez. Brno-venkov). Die Rettungsgrabung des slawischen Skelettgräberfeldes am Hange der Anhöhe nordöstlich von Rajhrad brachte auch eine Reihe von Belegen einer älteren Besiedlung dieser Lage. Unter diese gehören auch die Funde aus der römischen Kaiserzeit, einerseits in der Schicht, andererseits in der Ausfüllung von zwei Objekten erfasst. Der eingetiefte untere Teil einer Hütte mit gestampftem Fussboden in einer Tiefe von 90—100 cm unter der heutigen Oberfläche, um deren Umfang zehn Pfostengruben waren, hatte ungefähr eine Trapezform mit abgerundeten Ecken, 498 cm lang und maximal 440 cm breit, mit der längeren Achse genau in O—W Richtung orientiert. In der erdigen Aufschüttung fand man germanische Scherben sowie provinziäl-römische Keramik, zwei tönerner Spinnwirtel, eine Bronzenadel, Lehmbewurfstücke und Absplisse von Tierknochen. Das zweite Objekt, aus welchem knapp unter der Alkerkrume nur ein 15—20 cm hoher Block schwärzlichen Sandes übrig blieb, auf dessen Oberfläche im Ausmass von ca. 45 × 35 cm in der rüßig schwarzen Schicht Scherben grosser Gefässe, Schlacke- und Lehmbewurfstücke, das Bruchstück eines Tierknochens und ein kleiner Eisenhaken erhalten blieb, kann vermutlich als Rest einer Einrichtung betrachtet werden, die von einer Eisenverhüttungstätigkeit zeugt. Die Hauptgrundlage für die zeitliche Einreihung der Funde aus der römischen Kaiserzeit aus Rajhrad ist die Keramik, deren Formen und Verzierungs-elemente Analogien im mährischen Siedlungsmaterial aus dem entwickelten 2. Jahrhundert haben.

NÁLEZY KERAMIKY Z POZDNÍ DOBY ŘÍMSKÉ V BOŘITOVĚ

(okr. Blansko)

IVAN PEŠKAR, AŮ ČSAV Brno

(Tab. 38)

V roce 1972 upozornil A. Štof z Bořitova na výskyt pravěké keramiky v trati „Mezichlumí“ asi 2 km severně od obce. Při prohlídce naleziště byly na povrchu pole, ležícího na mírném, k jihozápadu skloněném svahu nad Lysickým potokem posbírány mimo jiné také ukázky keramiky z doby římské. S výjimkou jednoho zlomku, jež lze považovat za část hnědého hrnce s vyhnutým okrajem, zprohýbaným na přední straně prsty vlačovanými důlky, pocházejí ostatní střepy z nádob vytvořených na hrnčířském kruhu, vyrobených z jemného materiálu, který má buď světle šedou barvu nebo načervenalé hnědé zbarvení na lomu a šedočerný povrch. K prvním se řadí střep z kónického, vodorovným žebírkem členěného hrdla s vyhnutým okrajem, fragment misky se třemi žlábkami v rozhraní mezi nízkou, téměř válcovitou horní částí a mírně klenutým spodkem a zlomky dvou nádobek, z nichž jedna měla nožkovitě odsazenou podstavu, druhou skupinu zastupuje střep z větší nádoby, jež výzdobou byly hřebenem ryté vlnovky uprostřed pásů, ohraničených žlábkovitými rýhami a malý střípek, zdobený v pásu, vymezeném vodorovným žebírkem a odsazenou úzkou výduť, vleštovanou klikatkou. Z celého souboru nálezů, které je možno klást do pozdní doby římské, vyniká jako nejmladší prvek vleštovaný ornament, uplatněný, jak lze usuzovat ze zachyceného dokladu, na mísovitém tvaru, charakteristickém pro skupinu moravské keramiky ze 4. století.

Keramikfunde aus der späten römischen Kaiserzeit in Bořitov (Bez. Blansko). Bei einer Terrainbegehung in der Flur „Mezichlumí“ ca. 2 km nördlich von Bořitov gewann man Gefässscherben aus der späten römischen Kaiserzeit, unter denen ein mit geglätteter Zick-Zacklinie verziertes Bruchstück einer auf der Drehscheibe hergestellten Schüsselform bemerkenswert ist, welches für die Gruppe der mährischen Keramik aus dem 4. Jahrhundert charakteristisch ist.

MLADORŘÍMSKÉ ŽÁROVÉ POHŘEBIŠTĚ U JAROHŇEVIC

(okr. Kroměříž)

JOSEF BLÁHA, Okresní muzeum, Kroměříž

Dne 7. 3. 1972 bylo zjištěno v katastru obce Jarohněvice (trať „Vrbovce“, č. parc. 299), žárové pohřebiště. Hroby byly orbou silně rozrušené. Pomocí menšího záchranného výzkumu bylo identifi-

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1972

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19

Odpovědný redaktor: Akademik Josef Poulik

Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Řihovský

Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá

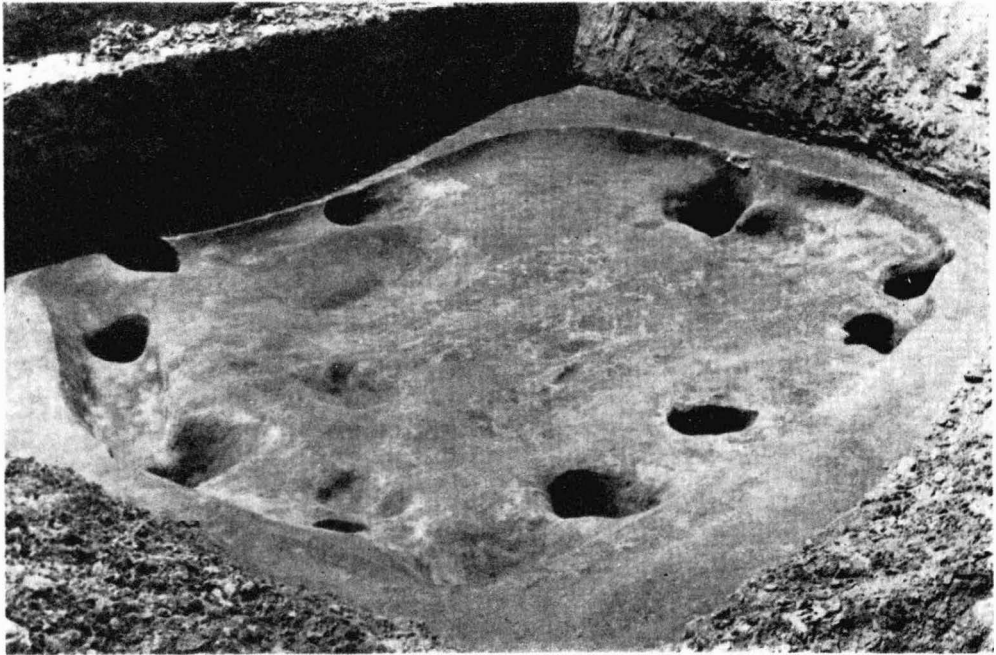
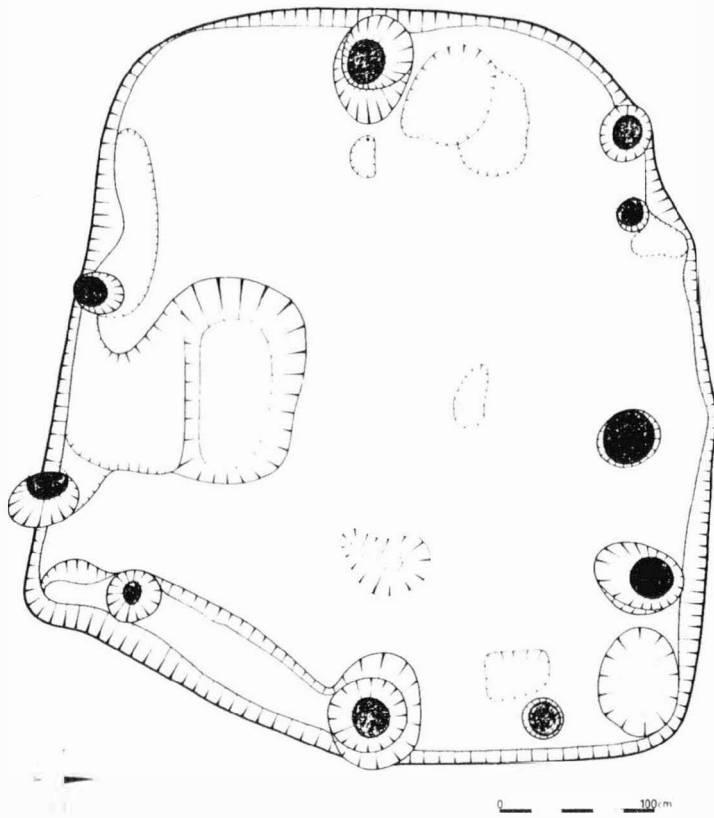
Kresby: Doc. dr. B. Klíma, M. Bálek, A. Životská

Na titulní obálce: laténská spona z Rajhradu

Tiskem: Grafia, n. p., Brno, provozovna 04, Gottwaldova 21

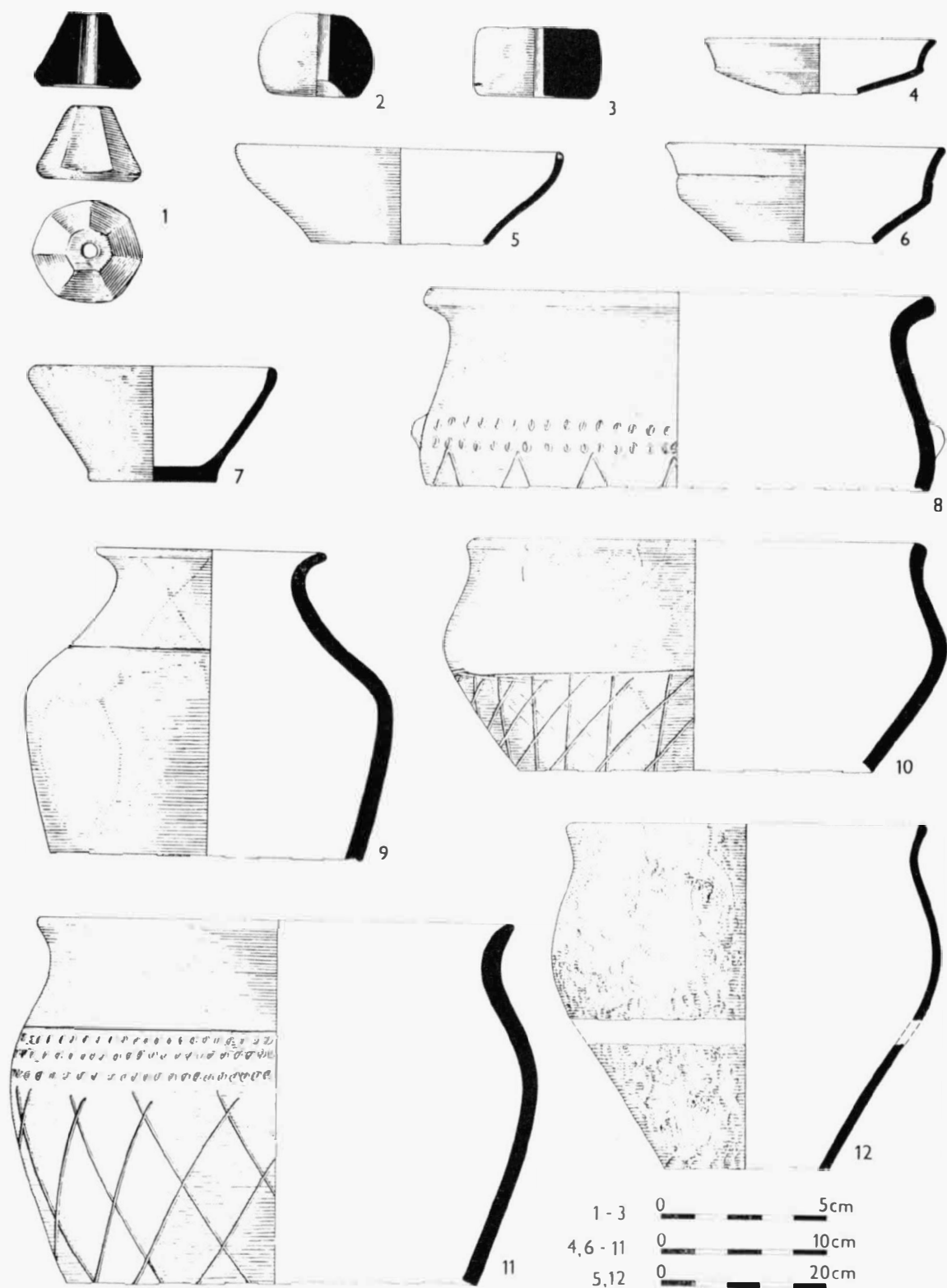
Evidenční číslo ÚVTEI—73332

Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejně

Tab. 36

Rajhrad (obr. Brno-venkov). Sídliště z doby římské. Zahloubená chata — Siedlung aus der römischen Kaiserzeit. Eingetiefte Hütte.

Tab. 37

Rajhrad (okr. Brno-venkov). Sídliště z doby římské. Výběr nálezů. — Siedlung aus der römischen Kaiserzeit. Auswahl der Funde.